

**РОЗДІЛ 10.
СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА**

УДК 347.965.6

**ЗАЯВА КЛІЄНТА АДВОКАТА Й ЗАЯВА ІНШОГО АДВОКАТА ЯК ПРИВОДИ
ДЛЯ ПОРУШЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО АДВОКАТА**

**STATEMENT BY THE CLIENT APPLICATION LAWYERS AND OTHER LAWYER
AS A PRETEXT TO INITIATE DISCIPLINARY PROCEEDINGS AGAINST ADVOCATE**

Заборовський В.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Манзюк В.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У статті досліджено правову природу таких приводів для порушення дисциплінарного провадження стосовно адвоката, як заява клієнта адвоката й заява іншого адвоката. Робиться висновок про те, що як українським, так і російським законодавством як клієнту адвоката, так й іншому адвокату надається повноцінне право звертатися у відповідні кваліфікаційно-дисциплінарні (кваліфікаційні) комісії із заявами для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Але при використанні наданого їм права клієнт повинен дотримуватися норм, що стосуються індемнітету адвоката, а інший адвокат – норм про мирне врегулювання суперечності між адвокатами в межах внутрішньої системи організації адвокатського самоврядування.

Ключові слова: адвокат, дисциплінарна відповідальність адвоката, заява клієнта, скарга, індемнітет адвоката.

В статье исследована правовая природа таких поводов для возбуждения дисциплинарного производства в отношении адвоката, как заявление клиента адвоката и заявление другого адвоката. Делается вывод о том, что как украинским, так и российским законодательством как клиенту адвоката, так и другому адвокату предоставляется полноценное право обращаться в соответствующие квалификационно-дисциплинарные (квалификационные) комиссии из заявлениями для привлечения адвоката к дисциплинарной ответственности. Но при использовании предоставленного им права клиент должен соблюдать нормы, касающиеся индемнитета адвоката, а другой адвокат – норм о мирном урегулировании противоречий между адвокатами в пределах внутренней системы организации адвокатского самоуправления.

Ключевые слова: адвокат, дисциплинарная ответственность адвоката, заявление клиента, жалоба, индемнитет адвоката.

In this paper, an analysis the legal nature of the reasons for initiating disciplinary proceedings against a lawyer as a lawyer and a client application a statement by another lawyer. It is concluded that both Ukrainian and Russian law as a customer advocate and another attorney granted full right to apply to the relevant qualification-disciplinary (qualification) commission on applications to bring a lawyer to disciplinary action. But with rights granted to them the client must comply with the rules relating to the Indemnity lawyer and another lawyer – rules on the peaceful settlement of conflicts between lawyers within the internal organization of self-advocates.

Key words: attorney, lawyer disciplinary responsibility, application client, complaint, indemnity lawyer.

Постановка проблеми. Однією з найбільш актуальних на сьогодні проблем, з якою стикається адвокатська спільнота, є проблема дисциплінарної відповідальності адвоката. Така актуальність зумовлена тим, що порушення, які допускаються адвокатами, негативно впливають не тільки на професійну честь і гідність конкретного адвоката, а й підривають авторитет адвокатури загалом.

Не менш актуальним є питання стосовно правової природи приводів для порушення дисциплінарного провадження щодо адвоката. Одним із джерел, що містить відомості про вчинення адвокатом дисциплінарного проступку (приводом для початку дисциплінарного провадження), є заяви клієнта такого адвоката, а також заяви іншого адвоката. Актуальність у цьому випадку виявляється в тому, що перш ніж здійснювати дії щодо порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката, обов'язково необхідно переконатися в належності й допустимості такого приводу.

Стан дослідження. Проблема визначення правової природи приводів для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката, зокрема таких, як заява клієнта такого адвоката, а також заяви іншого адвоката, була предметом досліджень низки науковців. Серед учених, які досліджували окремі аспекти цієї проблеми, доцільно

виокремити праці О.О. Бусуріної, Т.В. Варфоломеєвої, Р.Г. Мельниченка, С.Ф. Сафулька, А.В. Рагуліна, Д.П. Філевського й інших. Водночас і на сьогодні залишається достатня кількість дискусійних питань у цій сфері.

Метою статті є аналіз правової природи таких приводів для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката, як скарга (заява) клієнта такого адвоката, а також заяви іншого адвоката, які передбачені законодавствами України та Російської Федерації. Основними завданнями є такі: розкрити сутність і порядок ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката; проаналізувати норми українського та російського законодавства, що регулюють це питання; на основі проведеного аналізу виявити прогалини й недоліки правового регулювання, що стосуються вищезазначених приводів для порушення дисциплінарного провадження.

Виклад основного матеріалу. Стосовно приводів для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката, то, як уже нами зазначалося, найбільшою критики зазнала та частина положення, що надає права кожному, кому відомі факти, які можуть бути підставою для дисциплінарної відповідальності адвоката, звертатися з відповідною заявою (скаргою) до кваліфікаційно-дисциплінарних комісій. Такий висновок нами робився з того, що

ця норма надає право кожному, навіть особі, яка не має жодного стосунку до професійної діяльності адвоката (не є ні його клієнтом, ні жодним іншим учасником будь-якого провадження, де бере участь адвокат), звертатися із заявою (скаргою) до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії. А такий стан речей ставить під сумнів можливість забезпечення належної ефективності інституту дисциплінарної відповідальності [1, с. 28, 31].

Крім цього, потрібно звернути увагу й на непослідовність українського законодавця щодо застосування форм звернень осіб, яким відомі факти вчинення такою особою дисциплінарного проступку. У більшості випадків законодавець застосує подвійну форму такого звернення, використовуючи такі поняття, як «заява» та «скарга». Але, виходячи з буквального тлумачення вказаних визначень, які містяться в Законі України «Про звернення громадян» [2], більш доцільним є застосування такої форми звернення, як заява, як повідомлення, що містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку, оскільки такою формою передбачена можливість звернення з повідомленням про порушення чинного законодавства.

Позитивним у цьому аспекті є досвід російського законодавця, який, на відміну від українського, використовує інший підхід у регулюванні питання щодо приводів для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката. Так, якщо нормою українського законодавства передбачено відкритий перелік приводів для порушення дисциплінарного провадження, то російський законодавець закріплює закритий такий список приводів. Такий висновок можна зробити, виходячи з аналізу норм ст. 20 Кодексу професійної етики адвоката РФ [3], де чітко передбачені приводи для початку дисциплінарного провадження.

Одними із таких приводів для початку дисциплінарного провадження, що передбачені російським законодавцем, є скарги, що подані в адвокатську палату іншим адвокатом, довіритель адвокатом або його законним представником, а також – за відмови адвоката прийняти доручення без достатніх підстав – скарга особи, яка звернулася за наданням юридичної допомоги в порядку ст. 26 Федерального закону «Про адвокатську діяльність і адвокатуру в Російській Федерації» (про безоплатне надання правової допомоги).

Тобто, цією нормою передбачено три групи осіб, які мають можливість звертатися з відповідними скаргами на дії (бездіяльність) адвоката, а саме:

- адвокат як ініціатор питання про дисциплінарну відповідальність іншого адвоката;
- довіритель адвоката або його законний представник;
- особа, якій було без достатніх правових підстав відмовлено в наданні безоплатної правової допомоги.

Щодо такої групи осіб, як довіритель адвоката або його законний представник, то на практиці доволі часто зустрічаються випадки, коли ці особи звертаються з відповідними скаргами на діяння адвоката. Поширеність таких випадків зумовлена тим, що довіритель (український законодавець використовує термін «клієнт») адвоката не завжди отримає той результат, на який він розраховував або ж не отримує жодного результату. У такому випадку довіритель (клієнт) адвоката, на думку якого останній учинив протиправні дії, наділяється правом не тільки звертатися з відповідними заявами для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, а й володіє правом подавати до суду цивільний позов до такого адвоката, наприклад, якщо його діями було заподіяно майнову та (або) моральну шкоду довіритель (клієнтові). Крім цього, така особа має право звертатися із заявою про злочин до правоохоронних органів або органів прокуратури, якщо під час надання йому правової допомоги адвокатом було вчинено діяння, що містить ознаки злочину.

Можливість притягнення адвоката до дисциплінарної, кримінальної та цивільно-правової відповідальності за одне й те саме діяння не суперечить положенню ст. 61 Конституції України (ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення). Такий висновок можна зробити, виходячи з положень ст. 92 Конституції України, яка визначає такі види відповідальності, як цивільно-правова відповідальність, а також відповідальність за діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями. Тобто, ст. 61 Конституції України забороняє притягувати двічі за одне й те саме діяння, наприклад, до кримінальної відповідальності, але не забороняє за таке діяння застосовувати водночас кримінальну й дисциплінарну відповідальність, а то й цивільно-правову.

При зверненні з відповідною заявою клієнт адвоката повинен виходити з того, що, прийнявши його доручення, на адвоката покладається обов'язок учинити всі необхідні дії для його належного виконання, які не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги. Відповідно до ч. 2 ст. 11 Правил адвокатської етики [4], адвокат зобов'язаний надавати правову допомогу клієнтам, здійснювати їх захист і представництво компетентно й добросовісно, що передбачає знання відповідних норм права, наявність необхідного досвіду їх застосування, досконалість в урахуванні всіх обставин, що стосуються доручення клієнта, та можливих правових наслідків його виконання, ретельну підготовку до виконання доручення. Крім цього, кожному дорученню, незалежно від розміру обумовленого гонорару, адвокат мусить приділяти розумно необхідну для його успішного виконання увагу; використовувати всі розумно необхідні й доступні йому законні засоби для надання ефективної правової допомоги клієнту, здійснення його захисту або представництва; намагатися оперативно виконувати доручення клієнтів (ст. 27 Правил адвокатської етики).

Подібні норми притаманні й для російського законодавства, де п. 1 ч. 1 ст. 8 Кодексу професійної етики адвоката [3] передбачено, що при здійсненні професійної діяльності адвокат зобов'язаний чесно, розумно, сумлінно, кваліфіковано, принципово і своєчасно виконувати свої обов'язки, активно захищати права, свободи й інтереси довірительів всіма не забороненими законодавством засобами, керуючись Конституцією Російської Федерації, законом і цим Кодексом.

На нашу думку, певним негативним моментом у взаєминах між адвокатом і клієнтом є те, що чинним як українським, так і російським законодавством не регулюється якість надання юридичних послуг адвокатом, тобто відсутні будь-які нормативно закріплені стандарти якості юридичної допомоги. А це певним чином може впливати не тільки на рівень якості надання адвокатом правових послуг, а й на здійснення правосуддя загалом. Тому в цьому випадку заслуговує на увагу думка І.С. Токмакова, який визначає такі критерії якості надання юридичної допомоги, а саме: правильність застосування адвокатом норм матеріального права при виконанні доручення; доцільність виконаних дій (подання клопотань, надання доказів тощо); дотримання процесуальних строків; якість виконання доручення; обґрунтованість і достатність учинених дій [5, с. 18].

У цьому випадку потрібно врахувати й положення про дисциплінарний індемнітет адвоката, за яким не є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності винесення судом або іншим органом рішення не на користь його клієнта, скасування або зміна судового рішення або рішення іншого органу, винесеного у справі, у якій адвокат здійснював захист, представництво або надавав інші види правової допомоги, якщо при цьому не було вчинено дисциплінарного проступку (ч. 3 ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [6]).

Отже, як українським, так і російським законодавством клієнту (довірителю) надається повноцінне право звертатися до відповідних кваліфікаційно-дисциплінарних (кваліфікаційних) комісій із заявами для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. З такою заявою клієнт (довіритель) має право звертатись, якщо, на його думку, дії (бездіяльність) адвоката мають протиправний характер, зокрема при недотриманні ним етичних стандартів професійної поведінки адвоката.

Однією із груп осіб, які наділяються правом звернення до відповідних комісій, з метою притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, є особи, яким було неправомірно (без достатніх підстав) відмовлено в наданні безоплатної правової допомоги. Питання про надання безоплатної правової допомоги за українським законодавством регулюється положеннями Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02 червня 2011 р. [7], а за російським – положеннями Федерального закону «Про безоплатну юридичну допомогу в Російській Федерації» від 21 листопада 2011 р. [8]. Ураховуючи те, що така допомога надається у спеціальному порядку та, як правило, адвокатами, котрі працюють у центрах із надання правової допомоги на постійній основі за контрактом, то природа ініціювання питання про притягнення адвоката за неправомірну (без достатніх підстав) відмову в наданні безоплатної правової допомоги має свою специфіку та потребує окремого наукового дослідження.

Заслужує на увагу й питання щодо особливостей відкриття й розгляду дисциплінарного провадження щодо адвоката, коли ініціатором такого провадження є інший адвокат. Водночас із російським законодавством така можливість порушувати питання про дисциплінарну відповідальність іншого адвоката чітко передбачена й українським законодавством. Так, у ч. 1 ст. 53 Правил адвокатської етики зазначено, що допустимими формами реагування адвоката на незаконну або неетичну поведінку іншого адвоката, якою заподіяна або може бути заподіяна шкода інтересам адвоката, його клієнта, адвокатського об'єднання, бюро, органу адвокатського самоврядування або адвокатури як такої, варто вважати звернення (заяви, скарги) до органів адвокатського самоврядування, наділених дисциплінарними повноваженнями стосовно адвокатів, а також використання інших форм захисту прав і законних інтересів особи, передбачених законодавством України.

Нормами ні українського, ні російського законодавства «не визначено умови для подання скарги адвоката на іншого адвоката, не закріплені жодні обмеження» [9, с. 179]. Тобто, відсутні жодні прив'язки щодо необхідності існування прямих правовідносин між ними, зокрема участь в одному провадженні, надання правової допомоги одному клієнтові тощо. На нашу думку, ця норма відповідає вимогам сучасності, оскільки можливі випадки, коли адвокат може вчинити дисциплінарний проступок не будучи безпосередньо пов'язаний із професійною діяльністю іншого адвоката. Такі дії можуть виявлятися, наприклад, у недобросовісній рекламі адвоката, публічних висловлюваннях, що принижують честь, гідність і ділову репутацію іншого адвоката тощо.

На наше переконання, основною умовою реалізації цього права адвоката на звернення до відповідної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії є те, щоб таке ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність іншого адвоката ґрунтувалося виключно на врахуванні вимог Правил адвокатської етики. Так, ч. 2 ст. 13 Правил адвокатської етики передбачено, що рекламні матеріали про адвокатську діяльність не можуть містити оцінних характеристик відносно адвоката; критики адвокатами інших адвокатів; заяв про вірогідність успішного виконання доручень та інших заяв, що можуть викликати безпідставні надії у клієнтів; указівок, які можуть сформувати уявлення, що діяльність саме цього адвоката характеризується рисами

й показниками, притаманними в дійсності адвокатурі як такої. Крім цього, ч. 3 ст. 54 цих Правил передбачено, що адвокат не може вдаватись до антиреклами стосовно іншого адвоката (адвокатського бюро, адвокатського об'єднання) або використовувати цей метод під час рекламного вивчення своєї діяльності.

Також Правилами адвокатської етики досить чітко врегульовані окремі етичні аспекти взаємин між адвокатами. Так, ст. 52 вказаних Правил передбачено, що адвокат не повинен допускати стосовно іншого адвоката висловлювань, що принижують його честь і гідність, завдають шкоди його діловій репутації, нетактовних і принизливих висловів; поширення свідомо неправдивих відомостей про нього; спроб схилити клієнта іншого адвоката до розірвання з ним договору про надання правової допомоги; спілкування з клієнтом іншого адвоката без згоди останнього з приводу доручення, яке ним виконується; намагань схилити до укладення договору про надання правової допомоги особу, котра прийшла до іншого адвоката (адвокатського бюро, адвокатського об'єднання); навмисного введення іншого адвоката в оману стосовно справи, у судовому розгляді якої вони обидва беруть участь, щодо місця й часу проведення судових засідань, результатів розгляду справи судами різних інстанцій, наявності доказів (і намірів їх подати), які в дійсності не існують, намірів виходу клієнта, які стосуються предмета спору та ведення справи, умов мирової угоди, що пропонується.

Адвокат не тільки у своїй професійній діяльності, а й у повсякденному житті повинен дотримуватись принципу взаємної поваги до інших адвокатів. Ст. 54 цих Правил зазначено, що адвокат мусить уникати розголосу в засобах масової інформації (або поширення іншим способом) відомостей, що ганьблять іншого адвоката, адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання, якщо цього не вимагають його власні законні інтереси, інтереси його клієнта або адвокатури України. Також адвокат не повинен обговорювати з клієнтами обставини стосовно особистого життя іншого адвоката, його матеріального стану, походження, національної належності й інших обставин щодо адвоката, які не стосуються суті доручення.

Заслужують на увагу й етичні аспекти взаємин між адвокатами, які передбачені російським законодавцем, який, з одного боку, досить лаконічно, а з іншого – достатньо ґрунтовно розкриває такі аспекти. Так, ч. 1 і 2 ст. 15 Кодексу професійної етики адвокатів передбачено, що адвокат буде свої відносини з іншими адвокатами на основі взаємної поваги й дотримання їхніх професійних прав. У цьому випадку адвокат не повинен уживати висловлювання, що принижують честь, гідність чи ділову репутацію іншого адвоката; використовувати в бесідах з особами, котрі звернулися за наданням юридичної допомоги, і з довірителями висловлювання, що ганьблять іншого адвоката, а також критику правильності дій і консультацій адвоката, який раніше надавав юридичну допомогу цим особам; обговорювати з особами, які звернулися за наданням юридичної допомоги, і з довірителями обґрунтованість гонорару, який справляється іншими адвокатами.

Отже, учинення будь-якого з вищевказаних діянь може бути трактоване як порушення адвокатом етичних аспектів взаємин з іншим адвокатом, що розглядається як дисциплінарний проступок. Потрібно врахувати й те, що низка вищевказаних понять, які характеризують етичні взаємини між адвокатами, мають оцінний характер. Крім цього, норми, що регулюють підстави для притягнення до того чи іншого виду дисциплінарної відповідальності, не характеризуються безумовністю і самостійністю. Усе це може призвести до випадків, коли до адвокатів за одне й те саме діяння може бути застосовано різні види дисциплінарної відповідальності.

На жаль, на практиці адвокати не завжди дотримуються вищевказаних етичних аспектів їх взаємин з іншими

адвокатами. Такий приклад, зокрема, наведений у рішенні Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 23 січня 2014 р. № І-009/2014 [10], яким було встановлено факт поширення одним адвокатом недостовірної інформації, яка ганьбить іншого адвоката. Це діяння Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія кваліфікувала як дисциплінарний проступок, учинений унаслідок порушення правил адвокатської етики, та застосувала до адвоката такий вид дисциплінарного стягнення, як попередження.

Також трапляються випадки, коли адвокат виявляє неповагу до адвокатської професії, зокрема, знаючи, що інший адвокат представляє інтереси особи за договором щодо надання юридичних послуг, схилив до відмови від послуг указанного адвоката. Ця обставина була підтверджена постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 06 червня 2013 р. (справа № 2а-13503/12/2670) [11], якою було залишено в силі рішення дисциплінарної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії Київської області від 30 серпня 2012 р. про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності й застосовано дисциплінарне стягнення у вигляді анулювання свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

За ініціювання адвокатом питання про дисциплінарну відповідальність іншого адвоката він повинен урахувати положення ч. 2 ст. 53 Правил адвокатської етики, у якій зазначено, що при виникненні конфлікту між адвокатами кожен із них за можливості має вжити заходи мирного врегулювання такого конфлікту. Крім цього, у разі ініціації адвокатом дисциплінарного провадження стосовно іншого адвоката він має попередньо повідомити про це раду адвокатів регіону, а стосовно адвоката іноземної держави – асоціацію адвокатів чи правове товариство відповідної держави для пошуку шляхів мирного залагодження конфлікту, за умов, що це можливо з дотриманням інших положень цих Правил.

Дещо далі в цьому питанні пішов російський законодавець, який не тільки вказує на обов'язки вживати шляхи для мирного вирішення спору та повідомити відповідні органи адвокатського самоврядування, а й передбачає за необхідне здійснити повідомлення про наявність такого спору самого адвоката, щодо якого буде вирішуватися питання про застосування заходів дисциплінарного впливу. Так, ч. 4 ст. 15 Кодексу професійної етики адвоката передбачено, що адвокат зобов'язаний повідомити Раду (мається на увазі Рада адвокатської палати суб'єкта Російської Федерації) про прийняття доручення на ведення справи проти іншого адвоката. Якщо адвокат приймає доручення на представлення довірителя в суперечці з іншим адвокатом, він повинен повідомити про це колегу і при дотриманні інтересів довірителя запропонувати закінчити суперечку мирним шляхом.

Варто відмітити, що вказане положення повною мірою відповідає і європейським стандартам професійної діяльності адвоката. Зокрема, п. 5. 9 Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства [12] від 01 жовтня 1988 р. передбачено, що, якщо на думку адвоката його колега з іншої держави Співтовариства допустив будь-яке порушення правил професійної етики, йому належить звернути на цей випадок увагу інших колег. Також у разі виникнення спору між адвокатами з різних держав Співтовариства, пов'язаного з будь-яким питанням їх професійної діяльності, їм належить у міру

можливості намагатися вирішувати його шляхом взаємної згоди. Крім цього, у вищевказаних ситуаціях адвокат не повинен здійснювати будь-які юридичні дії, спрямовані проти його колеги з іншої держави Співтовариства, без попереднього повідомлення об'єднань адвокатів, членами яких вони обидва є, з метою надання об'єднанням адвокатів можливості врегулювання вищевказаного спору.

На нашу думку, указані норми як українського, так і російського законодавства мають право на існування, оскільки ними передбачаються можливі випадки врегулювання конфліктних ситуацій мирним шляхом. Також вони надають можливість вирішити наявну суперечність між адвокатами в межах внутрішньої системи організації адвокатського самоврядування, а це буде запорукою недопущення підривання суспільного авторитету адвокатури.

На жаль, такі прогресивні норми не мають повноцінної підтримки у правозастосовній практиці. Такий висновок можна зробити, виходячи з положень уже згаданого рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 23 січня 2014 р. № І-009/2014 [10], у якому зазначається, що відсутність у разі ініціації адвокатом дисциплінарного провадження попереднього повідомлення ради адвокатів регіону про конфлікт між адвокатами не може бути підставою для відмови дисциплінарною палатою КДКА в порушенні дисциплінарної справи або звільнення адвоката від дисциплінарної відповідальності. Ми переконані, що відсутність належного механізму реалізації вказаних норм перетворить їх на декларативні норми, наслідком чого стане втрата ними належного місця в системі притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, тоді як наявність і дієвість норм, подібно до таких, які містяться в Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства (наприклад, адвокат не повинен здійснювати будь-які юридичні дії, спрямовані проти його колеги з іншої держави Співтовариства, без попереднього повідомлення об'єднань адвокатів, членами яких вони обидва є), на практиці буде явною перепорою у використанні механізму притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у своїх особистих цілях. Оскільки, як зазначає О.О. Бусуріна, «нерідко подання скарги адвокатом на іншого адвоката має на меті зведення особистих рахунків» [13, с. 61].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що як українським, так і російським законодавством право ініціювати питання про дисциплінарну відповідальність адвоката надано як клієнту такого адвоката, так будь-якому іншому адвокату, не залежно від наявності прямих взаємозв'язків між ними. З такою заявою клієнт має право звертатись, якщо, на його думку, дії (бездіяльність) адвоката мають протиправний характер, зокрема при недотриманні ним етичних стандартів професійної поведінки, але при цьому клієнт повинен дотримуватися норм, що стосуються індемнітету адвоката.

Вважаємо за доцільне існування норм, які надають можливість вирішити наявну суперечність між адвокатами мирним шляхом, а також у межах внутрішньої системи організації адвокатського самоврядування, оскільки це буде запорукою недопущення підривання суспільного авторитету адвокатури. Ми переконані, що відсутність належного механізму реалізації вказаних норм перетворить їх на декларативні норми, наслідком чого стане втрата ними належного місця в системі притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборовський В.В. Деякі проблемні аспекти ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката / В.В. Заборовський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – Вип. 28. – Т. 2. – С. 27–31.
2. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
3. Кодекс профессиональной этики адвоката, принят Первым Всероссийским съездом адвокатов 31 января 2003 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : < <http://www.fparf.ru/norms/codex.htm>>.

4. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkdkka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.
5. Токмаков И.С. Соглашение об оказании юридической помощи : теория и практика адвокатской деятельности : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная деятельность; прокурорская деятельность; правозащитная и правоохранительная деятельность» / И.С. Токмаков. – М., 2013. – 22 с.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
7. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 червня 2011 р. № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.
8. О бесплатной юридической помощи в Российской Федерации : Федеральный закон от 21 ноября 2011 г. № 324-ФЗ // Собрание законодательства РФ. – 2011. – № 48. – С. 6725.
9. Мельниченко Р.Г. Правовое регулирование института профессиональной ответственности адвокатов в Российской Федерации : [монография] / Р.Г. Мельниченко. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 272 с.
10. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 23 січня 2014 р. № I-009/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkdkka.org/rishennya-i-0092014/>.
11. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 06 червня 2013 р. (справа № 2а-13503/12/2670) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/31889213>.
12. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_343.
13. Бусурина Е.О. Поводы для возбуждения дисциплинарного производства в отношении адвоката / Е.О. Бусурина // Евразийская адвокатура. – 2013. – № 2 (3). – С. 60–64.